

על קריאת מגילות בשלושת הרגלים

שבועות תשע"ה

0. רות רבה פרשה ב סימן יד

יעשה ה' עמכם חסד, ר' חנינא בר אדא אמר יעשה כתיב כאשר עשיתם עם המתים שנטפלתם בתכריכיהון ועמדי שויתרו לה כתובותיהן, א"ר זעירא מגלה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר ולמה נכתבה ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים.

1. מסכת סופרים פרק יד הלכה א

ברות, ובשיר השירים, בקהלת, באיכה, ובמגילת אסתר, צריך לברך, ולומר על מקרא מגילה, ואף על פי שכתובה בכתובים. והקורא בכתובים צריך לומר, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וציונו לקרוא בכתבי הקודש.

2. מסכת סופרים פרק יד הלכה ג (דפוס ראם)

ברות ובשיר השירים [ג] באיכה ובמגילת אסתר צריך לומר על מקרא מגילה ואע"פ שכתובה בכתובים. נוסחת הגר"א: [ג] ובקהלת

3. מסכת סופרים פרק יד הלכות טו-טז

אמר ר' לוי מגילת אסתר צריך לקרותה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידום, יזמרך כבוד בלילה, ולא ידום ביום. לפיכך נהגו לקרותה במוצאי שבתות שתיים; ר' מאיר כי החליף בכנישתא, שמע קליהון דסדראי, אמר לון עד מתי אתם עושים את התורה קריות קריות, אמרו לו משום למען יזמרך כבוד, ושבקון.

ונהגו העם לאומרה במוצאי שבתות של אדר, עד שיעברו חמשה עשר ימים באדר; ומיקרי היכי קרו, בשבת ראשונה של אדר קורין העם ביחד, עד בלילה ההוא, ובמוצאי שבת שנייה קורין מן בלילה ההוא, עד דובר שלום לכל זרעו. בשיר השירים, קורין אותו בלילי שני ימים טובים של גליות האחרונים, חציו בלילה אחד, וחציו בלילה השני. ברות, במוצאי יום טוב הראשון של עצרת עד חציו, ומשלים במוצאי יום טוב האחרון, ויש אומרים בכלול מתחילין במוצאי שבת שלפניהם. ונהגו כן העם, שאין הלכה נקבעת עד שיהא מנהג, וזה שאמרו מנהג מבטל הלכה, מנהג וותיקין, אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה, אינו אלא כטועה בשיקול הדעת.

4. מחזור ויטרי

סימן קו: ומגילת שיר השירים אומ' אותה בשבת שחלה להיות בחולו המועד. ת'. ואם אין שבת בחולו המועד או' אותה יום שביעי של פסח. ת': ולכך אנו אומרי' אותה בפסח על שם ששיר השירים מדבר מגאולת מצרים. שנא' לסוסתי ברכבי פרעה. וגו'. וכל העניין מדבר מארבע גליות למבין:

סימן שיב: ליום שני גומרין את ההלל: קדיש שלם: ויושבים וקורין מגילת רות: על שם שכת' בה בתחילת קציר שעורים (רות א). תחת עצרת שנקרא ביכורי קציר חיטים: ויש אומ' על שם רות שנתגיירה. כדכת' אשר באת לחסות תחת כנפיו (רות ב). ואמרי' בהחולץ במסכת יבמות. דקא' לה נעמי אסור לן לילך חוץ לתחום שבת. אמרה לה באשר תלכי אלך. וכו'. וישר' נתגיירו בעצרת ובכנסו תחת כנפי שכינה בקבלת התורה: ת': ובמדרש רות אמרינן למה נאמרה רות בעצרת בזמן נתינת התורה ללמדך שלא ניתנה תורה אלא על ידי ייסורין ועניות. וכן כתב רב יהודה בר ברזילאי בהילכותיו. שכשיצאו ישר' ממצרים על ידי ייסורין נגאלו. וכן רות. ויהי רעב בארץ. וקיבלה תורה כשנתגיירה: ובמסכת סופרים אמרי'. הקורא ברות. ובשיר השירים ובאיכה וקהלת ובמגילת אסתר צריך לברך על מקרא מגילה. ואעפ"י שכתובה בכתובי'. והקורא בכתובים צריך לברך ברוך אתה י"י אמ"ה אקב"ו לקרות בכתבי הקודש:

סימן שפ: וקורין כל הציבור ספר קהלת מיושב. ליתן חלק לשבעה וגם לשמונה: ואמרינן בפ' בכל מערבין. תן חלק לשבעה (קהלת יא). אילו ז' ימי החג. וגם לשמונה. זהו שמיני של חג: ת'. (ז"א) [ד"א] קהלת על שם ויקהלו אל המלך שלמה בירח האיתנים בחג (מלכים א ח). ואז אמרו שלמה

4. ספר המנהגים (חילדיק) מנהגי חג הסוכות

קהלת קורין בחולו של מועד דסוכות בשבת, ואם לא יארע שבת בחולו של מועד דסוכות קורין אותו בשמיני עצרת של סוכות שהוא בשבת, וראייה תחלק לשבעה וגם לשמונה כלומר שבעת ימים וגם השמיני לפיכך דין הוא לאומרו בשמיני עצרת לעולם. ויש אומרינן אותו בשבת בחולו של מועד דסוכות וטועין.

ב. סדר טרויש סימן י

ואומ' ביום זה [שביעי של פסח] שיר השירים על שם הפסוק תן חלק לשבעה וגם לשמונה (קהלת י"א)

לשבעה שביעי של פסח שיר השירים, לשמיני שמיני עצרת של סוכת קהלת, וכן היו נוהגים בטריוויש מפי ר' אליעזר מפלאגי, ולא היו אומ' אותם בשבת של ח"ה, ד"א שיר השירים ראוי לומר ביום זה כדי לסמוך כל השירות שירת בשלח שירת דוד וידבר דוד שיר השירים.

5. שולחן ערוך אורח חיים סימן תצ סעיף ט

שבת שחל בחול המועד, ערבית שחרית ומנחה * [ו*] מתפלל כדרכו של שבת, ואומר יעלה ויבא בעבודה; ובמוסף אומר סדר מוסף יום חול המועד, אלא שמזכיר של שבת ואומר: ותתן לנו את יום המנוח הזה ויום חג המצות הזה, וכן אומר: את מוספי יום המנוח הזה ויום חג המצות הזה, וחותרם מקדש השבת וישראל והזמנים, (יד) <ד> ומפטירים היתה עלי. הגה: (טו) <ה> ואין מזכירין בברכת ההפטר ל'פסח לא באמצע (טז) ז ולא בחתימה. (יז) ונוהגין לומר ח שיר השירים (יח) בשבת של חול המועד, ואם שבת ביום טוב האחרון אומרים אותו באותו שבת; וכן הדין בסוכות עם קהלת. ונוהגין לומר רות בשבועות (אבודרהם). (יט) <ו> והעם נהגו ט [ט] שלא לברך עליהם על מקרא מגילה ולא על מקרא כתובים.

6. מגן אברהם סימן תצ

שיר השירים - מפני שמפורש בו ענין יציאת מצרים ובסוכות קהלת מפני שהם ימי שמחה וכתוב בקהל' ולשמחה מה זו עושה ורות בשבועות דאיתא בילקוט רות רמז תקצ"ו מה ענין רות אצל עצרת שנקרא' בזמן מתן תורה ללמדך שלא נתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני וכו' עכ"ל:

ט (פמ"ג) (מחה"ש) שלא לברך כו' - כצ"ל דלא כמ"ש בדפוס קרקאקא השניי' וז"ל רמ"א בתשו' סי' ל"ד / ל"ה / מהרי"ל ואבודרהם והג"מ פ"ה מהל' ט"ב כתבו לברך וכ"כ בד"מ לכן דקדקתי וכתבתי והעם נהגו כו' ולא כתבתי סתם וכן נוהגין כמ"ש בשאר מקומות וכן נ"ל מכמ" טעמים דדוקא איכה שהחזן קורא להשמיע לצבור מברך וכו' וכ"מ דעת המנהגים ועי"ל דדוק' כשהם כתובים כתקנה בקלפים בגלילה מברכין אבל בחומשין שלנו פשיטא שאין לברך וכו' עכ"ל אבל הלבוש וב"ח ומנהגים ומט"מ כתבו לברך על כלם חוץ מקהלת וכן עיקר כמנהג קדמונינו:

7. ט"ז אורח חיים סימן תצ

והעם נהגו שלא לברך עליהם כו'. - בלבוש תמה ע"ז ואמר איני יודע למה לא יברכו עליהם ועוד מי הגיד לו המנהג ושמה עושין ברכה בלחש או שמא לא ידעו ממ"ש במנהגי' שכתבו שיש לברך על אלו ב' מגילות. ובדפוס ש"ע החדשי' הגיה המגיה כאן והעם נהגו לברך וכ"ז דברי הבאי דבתשו' רמ"א סי' ל"ה האריך ע"ז וביאר דבריו שבכאן ושנ"ל שלא לברך על שום מגיל' זולת מגילת אסתר מטעם שלא מצינו בדברי התלמוד שתקנו לקרותה שיאמר ע"ז וצונו לקרות והאריך בזה ועיקר הטעם דאף במגילת אסתר שחייבים חיוב גמור לקרותה אפ"ה אין מברכין עליה אל' במגילה כשירה אבל אם קורין אותה בחומש כ' בס' תרצ"א אין מברכין עלי' ק"ו באלו המגילות שאין חיובם בביורו רק מנהג והם נדפסים בחומשין שאין לברך עליהם ואלו היה שייך ברכה עליהם היו נזהרים לכותבם דרך מגילה בקלף כמו במגילת אסתר וזה לא נשמע מעולם וכ"כ ב"י סי' תקנ"ט וז"ל והעם לא נהגו לברך על שום מגילה חוץ ממגילת אסתר עכ"ל ע"כ כל המברך על מגילות אלו היא ברכה לבטלה:

8. ש' גרידי, ממנהגי יהדות תימן (מתוך ילקוט מנהגים בעריכת א' בן יעקב, הוצאת המדפיס הממשלתי, ירושלים תשכ"ז)

אחר ברכת השיר [בסדר פסח] קוראים "שיר השירים" (בלי פיוטים ובלי "חד גדיא"). בשבת חול המועד אחה"צ, לפני תפילת מנחה, אומרים חצי קהלת; את החצי השני אומרים בשמחת-תורה, גם-כן אחה"צ, לפני מנחה. סדר הקריאה הוא: כל אחד קורא פסוק, לפי התור; לאחר קריאת הפסוק חוזר עליו הצבור, ואח"כ הקורא מתרגמו בתרגום יונתן בן עוזיאל.

בשבת חוה"מ של פסח ובשביעי בו קוראים בבית-הכנסת "שיר השירים". כל אחד קורא פסוק, כולם חוזרים עליו ואח"כ הוא קורא את תרגומו.

אחה"צ קוראים את "מגילת רות" בביהכ"נ. מקרא ותרגום. סדר הקריאה הוא כמו בשבת חוה"מ פסח ובסוכות.

9. א' יערי, תולדות חג שמחת תורה (מוסד הרב קוק, ירושלים, תשנ"ח)

... מנהג זה לומר קהלת ביום אחרון של חג נהג רק בקהילות פרובינצא ואיטליה (מנהג "בני רומא") ואילו בקהילות אשכנז, ואף בתימן ובשאר קהילות רבות אמרו קהלת בשבת חל המועד סוכות, ולא ביום שמחת-תורה. ובקהילות יהודי ביזנטיה ("מנהג רומאניי") חלקו את קהלת לארבעה חלקים וקראום ביום א' של חג, ביום ב' של חג, ביום שמיני עצרת וביום שמחת-תורה.

10. מטה משה עמוד העבודה דיני שבועות סימן תרצג

ביום ב' מנהג לקרות מגלת רות קודם קריאת התורה, לפי שכתוב בפרשת אמור אל הכהנים בענין המועדים בפרשת שבועות, ובקצרכם את קציר ארצכם לעני ולגר תעזוב אותם (ויקרא כג, כב). וכתב (משלי לא, כו) ותורת חסד על לשונה, ובעז עשה בקצירתו חסד לרות. ולכך קורין בעצרת ממלת רות ובו מצינו

בוע"ז פסוקים, עכ"ל הרוקח (סי' רצ"ו).

והרב ר' דוד אבן יחיאל כתב וז"ל, ונהגו לקרות מגלת רות בחג השבועות להיותה סיפור תולדת כסאות למשפט כסאות לבית דוד, לנטוע בנפשותינו מידת הבטחון, ושנאמין כי כאשר הבורא יתברך שמר הבטחתו לישראל אשר הבטיחם ע"י משה נביאו (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, ומן השמים השמיים את קולו ויתן להם חקים ומשפטים צדיקים, ועדות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ככה ישמור הבטחתו שנית, ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפריה (ישעיה יא, א), ונחה עליו רוח ה' כאשר נחה על רבן של נביאים בשלימות נפש האלהית רוח חכמה ובינה, בשלימות נפש המרגשת. רוח דעת ויראת ה', בשלימות נפש הצומחת, באופן כי כל רוחו יוציא בשכל, ולכן ישפוט בצדק דלים והיא פועל הצדק. ויוכיח במישור לענוי ארץ, והוא פועל החסד המכונה בו עשית הישר. וברוח שפתי ימית רשע, והוא פועל המשפט, כאשר פירשנו ע"כ.

ואני אומר מה לנו לבקש ולחפש למצוא טעם במה שקדמונים אחזו שער, והם רבותינו הקדושים נתנו טוב טעם ודעת, באמרם ז"ל במדרש (זוטא רות א') ומה ענין רות אצל עצרת, שנקראת בעצרת בזמן תורה, ללמדך שלא נתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני, וכן הוא אומר כי חיתך ישבו בה תכין בטובתך לעני אלהים (תהילים סח, יא). אמרה תורה לפני הקב"ה, רבש"ע תן חלקי בשבט של עוני, שאם עשירים עוסקים בי יהיו מתגאים, אבל כשהם עניים הם מתעסקים בי והם יודעים שהם רעבים ושפלים, שנאמר (קהלת י, ו) נתן הסכל במרומים רבים ועשירים בשפל ישבו. לפיכך ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ (רות א, א), הדיין אומר לאדם טול קיסם מבין שיניך והוא אומר טול קורה מבין עיניך. למה ויהי שתי פעמים, אחד לרעבון לחם ואחד לרעבון של תורה. ללמדך כל דור שאין תורה מצויה בו רעב מצויה בו.

11. מטה משה עמוד העבודה סימן תתקסו

בשבת דחול המועד נוהגים לומר קהלת, לפי שיש בקהלת (יא, ב) תן חלק לשבעה וגומר וזה נדרש (קה"ר שם) על החג. ויש מי שכתב הטעם לפי שסוכות הוא זמן שמחתנו, וספר קהלת משבח השמחה (ח, טו), כי כל השמחה בחלקו ואינו רודף אחר ממון ונהנה ממה שיש לו מתת אלהים היא (הגהות מנהגים סוכות א'). והר"ר יוסף אבן יחיאל (בהקדמת פירושו לקהלת) כתב יען כי תורה צוה לנו משה (דברים לא, י) שמקץ ו' שנים במועד שנת השמטה בחג הסוכות בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלהיך כו' תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל כו'. הקהל את העם הזה האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך כו'. שרצה לומר כי אז להיותו מועד נעלה אשר יבא כל ישראל לשלש רגלים, ולא ישאר פרסה. הן להיותו היותר משובח משלשתן כאשר אמרנו, והן להיות זמנו בזמן האסוף, אשר אפילו עניים והדלים לא היו חסרים דבר, להיות מצוי הלקט שכחה ופיאה, והן להיות הזמן שוה בחמימות וקור, אשר הנערים והחולים וחלושי המזג הנרתעים אחר מפני הקור או החום או הגשמים וסכנת הדרכים, בסור הסבה המונעת היו הולכים כולם בשמחה ובטוב לב, היה מצוה לקרוא התורה נגד כל העם ולהזהירם לשמור את מצות ה' אלהים למען יטב להם. ולהיות כי מגלת קהלת היא שאלות ותשובות, המעשיר את לבם אשר ענייני העולם בעיניהם כמתועתעים ובלתי מיושרים, היטיב מבוארים עם החכם היודע דעת עליון ומה להשיב אל אפיקורס. וזולת זה מהבלת דברי העולם השפל ומדריכה אל היושר ויראת אלהים ואהבתו, באומרו סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא (קהלת יב, יג), והוא יראתו יתברך ומצוותיו שמור, והוא אהבתו יתברך, אשר בעבורה ימשך עשיית המצות. לכן נהגו לקרותה בחג הסוכות עת החיוב לקרוא הספר תורה והדומים לו מהמדריכים אל אורח חיים למעלה, ומהמשכילים לסור משאול מטה העניינים החומריים אשר טבע האדם דבק בהן. ולכן באולי נקרא שמו קהלת להיותה דברים נאמרים בהקהל כספר תורה הנקרא בחג הסוכות בהקהל את העם עכ"ל. וכן כתב האבן שועיב בדרשותיו (דרשה ליום א' דסוכות ד"ה ומה) שלכך נקרא קהלת שדבריו נאמרו בהקהל. ואם חל יום שמיני בשבת אז אומרים בו קהלת.

12. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מז עמוד ב

אמר מר: גר שבא להתגייר, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. מ"ט? דאי פריש נפרוש, דא"ר חלבו: קשים גרים לישראל כספחת, דכתיב: אונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב. ומודיעים אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני. מ"ט? א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: בן נח נהרג על פחות משה פרוטה, ולא ניתן להשבון. (ומודיעים אותו עון שכחה ופאה). ואין מרבים עליו, ואין מדקדקים עליו. אמר רבי אלעזר: מאי קראה? דכתיב: בותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה, אמרה לה: אסיר לן תחום שבת! גבאשר תלכי אלך. אסיר לן יחוד! דבאשר תליני אלין. מפקדינן שש מאות וי"ג מצות! העמך עמי. אסיר לן עבודת כוכבים! וואלהיך אלהי. ארבע מיתות נמסרו לב"ד! זבאשר תמותי אמות. ב' קברים נמסרו לב"ד! חושם אקבר. מיד, ותרא כי מתאמצת היא וגו'.

13. רות רבה פרשה ב סימן כב

ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך, מהו אל תפגעי בי, אמרה לה לא תחטא עלי לא תסבין פגעך מני, לעזבך לשוב מאחריך, מכל מקום דעתי להתגייר אלא מוטב על ידך ולא ע"י אחרת כיון ששמעה נעמי כך התחילה סודרת לה הלכות גרים, אמרה לה בתי אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקסאות שלהם, אמרה לה אל אשר תלכי אלך, אמרה לה בתי אין דרכן של ישראל לדור בבית שאין שם מזוזה, אמרה לה באשר תליני אלין, עמך עמי, אלו עונשין ואזהרות, ואלהיך אלהי, שאר מצות.

14. רות רבא פרשה ג סימן ב

ומת בעצרת שחל להיות בשבת וסלקה סנהדרין מחמייה אפין לשלמה, אמר להון מעבר יתיה מאתר לאתר, אמרין ליה ולא מתניתא היא סכין ומדיחין ובלבד שלא יזוז אבר, אמר כלבים של בית אבא רעבין, אמרין ליה ולא מתניתא היא מחתכין את הדלועים לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים, מה עשה נטל פיפקין ופרש עליו כדי שלא תרד השמש ויש אומרים לנשרים קרא ופרשו עליו אגפיהון כדי שלא תרד עליו השמש.

14א. ב"ח אורח חיים סימן רלח

ובענין לימוד הלילה יותר ויותר מבשל יום בני הזהר וכו'. האחרונים קיבלו לומר משכבי עד קומי, שכבי. ומקומי עד שכבי, קומי. דמחג שבועות שאומרים מגילת רות שכתוב בה (ג יג) שכבי עד הבוקר עד תשעה באב שאומרים מגילת איכה שכתוב בה (ב יט) קומי רוני בלילה לראש אשמורות, שכבי, דאין צריך לקום קודם אור הבוקר כדי ללמוד תורה כיון דהלילות קצרים. אבל מתשעה באב שאומרים קומי עד חג השבועות שאומרים שכבי, קומי, חייב לקום קודם אור הבוקר בראש אשמורת ללמוד כיון דהלילות ארוכים:

14ב. משנה שכיר מועדים

ארשום מה שחנני השם בהרהורא דיומא בחג השבועות הזה. נראה לי לומר בטעמא דמילתא דתיקנו לומר מגילת רות בשבועות, דאיתא בשל"ה [מס' שבועות, אות יט] דבשבועות העולם נידון משום ביטול תורה שבטלו עצמם ממנה, והוא אומרם [ר"ה ח, א] 'על פירות האילן', כי הפירות הם נשמות הפורחת מאילנו של הקב"ה, והעולם נידון ביום זה בלא השלימם בתורה ובמצות כראוי, עיי"ש בשם ספר 'תולעת יעקב' [סתרי חג השבועות]. והנה בחגיגה [ה, ב] אמרו: 'כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה', והנה במגילת רות כתוב יחוס משיחנו. על כן, כדי לרמז לבורא כל עולמים שיושב ודן את העולם ביום מתן תורה על ביטול תורה, אנו מרמזין לו אם רוצה יתברך ויתעלה שלא יהיה לנו ביטול תורה, ישלח לנו במהרה משיח מלכנו דאז לא יהיה בנו ביטול תורה, אבל כל זמן שאנו בגלות וגלינו ממקומנו אין לך ביטול תורה גדול מזה, כן נ"ל בס"ד. ועיין ב'קדושת לוי' כעין זה בסגנון אחר,

15. קהלת פרק יא

- (א) שלח לחמך על-פני המים כי-ברב הימים תמצאנו:
(ב) תחלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה על-הארץ:
(ג) אם ימלאו העבים גשם על-הארץ יריקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא:

16. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מ עמוד ב

רב ושמואל דאמרי תרווייהו: אין אומר זמן אלא בשלש רגלים. - מיתבי אתן חלק לשבעה וגם לשמונה, רבי אליעזר אומר: שבעה - אלו שבעה ימי בראשית, שמונה - אלו שמונה ימי מילה. רבי יהושע אומר: שבעה אלו שבעה ימי פסח, שמונה - אלו שמונה ימי החג. וכשהוא אומר וגם - לרבות עצרת וראש השנה ויום הכפורים. מאי לאו לזמן? - לא, לברכה. - הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך לזמן - זמן כל שבעה מי איכא? - הא לא קשיא, דאי לא מברך האידנא - מברך למחר וליום אחרא.

17. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף יט עמוד ב

אמר אביי: בהקרבה - כולי עלמא לא פליגי דשרי, כי פליגי - למיקם עליה בבל תאחר. תנא קמא סבר: שלש רגלים אמר רחמנא, אפילו שלא כסדרן ורבי שמעון סבר כסדרן - אין, שלא כסדרן - לא. - רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: מביא אדם תודתו בחג הסוכות, אימת? אילימא בחולו של מועד - היינו תנא קמא. אלא ביום טוב, וקסבר: נדרים ונדבות קריבין ביום טוב. ומאי שנא חג הסוכות דנקט? - רבי אלעזר ברבי שמעון לטעמיה, דתניא רבי שמעון אומר: לא יאמר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר, למה נאמר - לומר שזה אחרון. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: לומר שזה גורם.

17א. שו"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן לו

באו"ח בסימן תרס"ג סעי' ב' ברמ"א: ונוהגין לומר קהלת בשבת של חוה"מ וכו'. ומסביר המג"א בס' ת"צ סק"ח שהוא זה מפני שהם ימי שמחה וכתוב בקהלת ולשמחה מה זו עושה. והועתק גם במשנ"ב שם בס"ק י"ז ע"ש.

והפרי מגדים בסימן ת"צ בא"א סק"ח כותב טעם מדידיה שהוא מפני שכתוב בו תן חלק לשבעה ולשמונה ימי החג. והוא מהד"מ בטור ס"י ת"צ בשם האבודרהם עיי"ש.

ולענ"ד היה נראה לומר טעמא אחרינא לקריאה זאת של קהלת בן דוד בחוה"מ. דהוא זה מפני שקהלת בן דוד חניך אז את הבית הראשון וקבעו להימים שלפניו ולימים אלה בחיבורים לימי חג ככתוב במלכ"א ח' - ס"ה: ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלקינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום. ומפרש רש"י שבעת ימים של חינוך ושבעת ימים חג הסוכות. [ויעוין מהנאמר בזה בגמ' במסכת מועד קטן ד' ט' ע"א ואכמ"ל].

ולכן לזכר כל זה קבעו לקרוא בימים אלה מגילת קהלת שחיברה קהלת בן דוד שחינך בימים אלה בנין בית ראשון שיבנה בב"א.

ואני מוצא סמוכים לנימוקי זה בפיוט של "אום נצורה" שאומרים בשבת חוה"מ דכתוב שם קטע כזה: "כהושעת קהלת ועמו בבית עולמים רצוך בחגגם שבעה ושבעה ימים כן הושע נא". הרי שבשבת חוה"מ

מזכירים את האמור לשבח ומתחננים להשי"ת שיושיע לנו כשם שהושיע לקהלת ועמו בבית עולמים בחגגם שבעה ושבעה ימים. ולכן קבעו איפוא שפיר לקרוא לשם כך גם מגילת קהלת בשבת חוה"מ סוכות. ואמרתי נימוקי זה לכמה תלמידי חכמים גדולים וקראו לו קילוס עד שהיה לפלא בעיניהם מדוע שלא נזכר גם נימוקי נפלא זה.

18. אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן צט

ובדבר אלו הנוהגין לברך על שה"ש = שיר השירים = בשבת חוה"מ = חול המועד = פסח ועל קהלת בשבת חוה"מ סוכות כשיטת הרבה ראשונים והסכים להו הגר"א, אבל מברכין דוקא כשהם כתובים כתקנה בקלף ובגלילה כדכתב המג"א בסימן ת"צ סק"ט מהד"מ, ולא היה להם בשבת חוה"מ מגילה כתובה כתקנה אלא ביו"ט האחרון אם יש להם לברך, והספק שלך הוא מחמת דכתב הגר"א דתקנו לקרא בשבת שהוא יום כנופיא דאף ביו"ט היו בשדות, נראה לע"ד דעיקר התקנה היתה שיקראו ביום אחד מפסח ומסוכות ובחור לכתחלה בשבת משום שהוא יותר יום כנופיא מיו"ט, אבל כשנדמן שלא קראו בשבת יוצאין ידי התקנה דהנהיגו גם ביו"ט שגם יו"ט הוא יום כנופיא, וראיה ממגילת רות שקורין בשבועות דברוב השנים אינו בשבת ובא"י לעולם ליכא שבת בשבועות וקורין והנוהגין לברך על מגילות אלו מברכין גם על רות כמפורש במג"א.

18א. אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן לו

ואסור לתקן בחול המועד פסח איזה טעות שנמצאת במגילת שיר השירים, כיוון שהמגילה כשרה עד שתחסר רוב אותיותיה (שו"ע או"ח סי' תר"צ סעיף ג). ובחסרה רוב אותיותיה אף שפסולה, אסור לתקנה, משום דקריאת שיר השירים אינה חיוב ממש (שו"ע או"ח סי' ת"צ סעיף ט), ולא דמי לכתוב תפילין לעצמו ללבוש בחול המועד שמוטר, כדאיתא במתניתין במועד קטן סוף דף י"ח ע"ב.

18ב. חשוקי חמד מגילה דף כג עמוד א

שאלה. נוהגים לקרות שיר השירים בשבת חול המועד פסח, קודם קריאת התורה, וכן רות בשבועות, וקהלת בסוכות, ויש להסתפק כאשר ציבור אין באפשרותם לקוראה קודם קריאת התורה, האם יקראו לאחר מכן, או שמא עדיף לקראו לאחר התפילה?
תשובה. מקשים העולם למה קוראים תחילה את ג' המגילות, ואח"כ קוראים בתורה הרי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. ובשלמא בקריאת התורה דפורים, אתי שפיר דתחלה קוראים בתורה שהיא התדיר, ואח"כ קורים את המגילה, משא"כ שיר השירים, רות, וקהלת.
והשיב מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, שאם יקראו לאחר קריאת התורה, קיים חשש שיאמרו שיש בהם ב' הפטרות, הפטרת החגים, וגם מגילת קהלת או רות או שיר השירים הם מפטיר, ויברכו עליהם ז' ברכות כמו במפטיר, ולכן הקדימו אותם.
ולכן מגילת אסתר קוראים אותה לאחר קריאת התורה, כיון שבפורים אין מפטיר, אין חשש שיטעו בה, ועוד טעם שקוראים אותה לאחר קריאת המגילה, משום שכתב השפת אמת במגילה דף כ"א ע"ב שאע"פ שאין פוחתים מעשרה פסוקים בתורה, בכל זאת בפורים פוחתים, משום דאיכא נמי קריאת מגילה, והיא משלימה לעשרה פסוקים, ומאחר והמגילה משלימה לעשרה פסוקים יש לקרותה אחר קריאת התורה. לאור זאת יתכן שאם אין באפשרותם לקוראם קודם קריאת התורה, יקראו לאחר התפילה, ולא לאחר קריאת התורה, כדי שלא יאמרו שהם ב' הפטרות, וצ"ע.

19. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כג עמוד א

מאן תנא להא דתנאי: ביום טוב מאחרין לבוא וממהרין לצאת, ביום הכפורים ממהרין לבוא ומאחרין לצאת, ובשבת ממהרין לבוא וממהרין לצאת - לימא רבי עקיבא, דאית ליה גברא יתירא? - אפילו תימא רבי ששמעאל, דנפיש סידורא דיומא.

20. מסכת ידים פרק ג משנה ה

כל כתבי הקדש מטמאין את הידים שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים [*] ר' יהודה אומר שיר השירים מטמא את הידים וקהלת מחלוקת רי"א קהלת אינו מטמא את הידים ושיר השירים מחלוקת רש"א קהלת מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אר"ש בן עזאי מקובל אני מפי ע"ב זקן ביום שהושיבו את ר"א ב"ע בישיבה ששיר השירים וקהלת מטמאים את הידים אמר ר"ע חס ושלום לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים שאין כל העולם כלו כדאי כיום שניתן בו ש"ה לישראל שכל כתובים קדש וש"ה = ושיר השירים = קודש קדשים ואם נחלקו לא נחלקו אלא על קהלת א"ר יוחנן בן יהושע בן חמיו של ר"ע כדברי ב"ע כך נחלקו וכן גמרו:

21. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תצ

ונוהגין. שמדבר בגאולת מצרים. וז"ל ד"מ כת' אבודרה"ם נהגו העולם לקרות בחג המצות שיר כו' שמדבר כו' ובשבועות רות שכתוב בו תחלת קציר ועוד שאבותינו שקיבלו התורה נתגירו וכן רות נתגירה ובסוכות קהלת מפני שכתוב בו תן חלק לל' וגם לח' כו' ואמר' במ"ס הקורא בחמש מגילות מברך על מקרא מגילה ואפי' היא כתובה בין הכתובים עכ"ל וכ"כ מהרי"ל לברך כנ"ל אף אם אינה כתובה בגליון וכ"כ בהג"מ הלכות ט' באב וכן המנהג דלא כמדרכי שכו' בפ"ק דמגילה לברך על מקרא כתובים עכ"ל ד"מ. וכ"כ ב"ח לבוש ומנהגים ומט"מ לברך אף שאינם כתובים בגליון וכ"ש כשהם כתובים בגליון כס"ת וכן מנהג כל

הראשונים וכ"כ מ"א. ומ"ש חוץ מקהלת ליתא דבספ"ג דידיים מסקנת מתני' שם דכן נחלקו וכן גמרו ששיר השירים וקהלת שוין לטמא את הידים וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מהל' אה"ט (ה"ח) [ה"ו] שכל ה' מגילות מטמאין את הידים כס"ת וכ"כ הגמ"ר פ"ק דמגילה שכולן שוין לברכה זו וכן עיקר: